

novejšem času dela velik razdor v narodnem in društvenem življenju posebno v osrčju naše razkosane Slovenije. To je resnica, kateri gotovo pritrdi vsak razsoden čitatelj. Vender pa se prav pri tej naši velevažni družbi kaže tudi še marsikaka druga resnica, ki posebno nas tu ob zahodni slovenski meji jako hudo boli in vznemirja. In ta velevažni pojav v naši družbi sv. Cirila in Metoda naj z današnjim člankom po vrednosti osvetlimo ter predložimo v blagovoljen presodek tisti gospôdi, ki se bo čutila prizadeta po teh naših odkritosrčnih in dobrohotnih besedah.

Ljubljanska dnevnikarja sta priobčila odborovo poročilo za l. 1890. Iz tega poročila je razvidno, da je družba imela lani naslednje

STROŠKE:

1. Vrtec in šola v Trstu, vrtci v Celji, Podgori, v Pevmi in na Greti	gld. kr. 2666.75
2. Narodno šolstvo	850.—
3. Študentske kuhinje in podporna društva	345.—
4. Natisk 4. in 5. zvezka knjižnice, podobe sv. C. in M. in knjigovez	787.86
5. Natis „Vestnika“ za l. 1890.	288.76
6. Nagrade pisateljem	20.—
7. Nakup molitvenih in zabavnih knjig in učil	418.76
8. Podpore podružnicam	139.80
9. Tiskovine	88.70
10. Troški predsedstva, tajništva, blagajništva, poštne, za glavno skupščino itd.	269.21
Skupaj	5874.84

Nasproti tem stroškom je pa imelo društvo naslednje

DOHODKE:

1. Doneski podružnic	3322.80
2. Pokrovitelji	669.—
3. Podpora sl. dež. zbora kranjskega	1000.—
4. Podpora mesta ljubljanskega	400.—
5. Darila in dohodki od veselic	544.85
6. Volila	671.—
7. Za prodane družbene knjige	235.83
8. Za naznanila v „Vestniku“	211.20
9. Obresti od naložene glavnice	451.14
Skupaj	7505.82
Stroški	5874.84
Prebitek	1630.98
Saldo konec 1889. l.	9013.14

Ostane v blagajni konec 1890. l. 10644.12 ki so naloženi pri raznih posojilnicah in hranilnicah.

Iz tega računa je razvidno, da so družbo stali vsi njeni zavodi v l. 1890. le 2666 gld. 75 kr., vse ostale stroške so pa povzročili drugi nameni. — Pri tej točki moramo brez ovinkov povedati, da prva in glavna naloga naše družbe je vender ta, da se v pomešanih krajih slovenske manjšine oskrbe s potrebnimi šolami in z otroškimi vrti, da se s tem naredi konec dosedanjemu potujčevanju naše mladine. Najpoprej glejmo, kaj je neizogibno

potrebno, potem šele na ono, kar je koristno in lepo. Tako n. pr. je *neizogibno potrebno, da bi se v Gorici ustanovila še vsaj dva otroška vrta*, kajti z gotovostjo lahko trdimo, da nikjer po pomešanih krajih bi družbena podpora ne rodila tako velikih in tako hitrih uspehov nego prav tu v Gorici. Tukaj je na tisoče našega ljudstva, ki je čestokrat proti svoji volji siljeno pošiljati svoje otroke v laške šole in otroške vrte, ker so slovenski prenapolnjeni ali pa predaleč od njih bivališča. Ako bi pa imeli v Gorici vsaj dva otroška vrta (— laških je vse polno: 6 mestnih in več zasebnih! —) in poleg dekliške trirazrednice tudi deško šolo, pokazala bi Gorica v narodnostnem oziru kmalu vse drugačno lice.

In do tega bo moralo priti, kajti neodpustljiv naroden greh bi bil, ako bi še nadalje mirno gledali, kako se polaščuje naša mladina. Ako se bo slovenski živelj v Gorici polaščeval po željah naših narodnih nasprotnikov, potem planejo ti slovenski janičarji kakor gladni volkovi na našo okolico, da bi jo polagoma privedli v ostudno kraljestvo slovenskih renegatov.

Politično društvo „Sloga“ se po svojih močeh upira takemu nevarnemu polaščevanju slovenskega življa v goriškem mestu, kajti v njeni trirazrednici in otroškem vrtu ohranja se in vzgaja nad 200 slovenskih otrok v predragem nam materinem jeziku. Še večji pa bi bil uspeh, ako bi poleg dosedanjih zavodov mogla vzdrževati še vsaj deško dvorazrednico in še dva otroška vrta.

Kar se tiče potrebnih slovenskih ljudskih šol za dečke in deklice, storili so se potrebni koraki, da jih ustanovi mestna občina goriška. Da mesto stori v tem oziru svojo postavno dolžnost, v to bomo delovali z vsemi zakonitimi sredstvi, in upamo, da dosežemo svoj namen v nedolgem času. Za potrebne otroške vrte pa bomo morali še nadalje sami skrbeti, in naša prva skrb bodi, da se čim prej otvorita vsaj še dva otroška vrta v Gorici. Gmotne stroške morala bo večinoma prevzeti naša družba sv. Cirila in Metoda, kar goriški Slovenci lahko zahtevamo z vso pravico, ki je razvidna iz drugega oddelka tega članka.

(Konec prih.)

Politični pregled.

Domače dežele.

Prvi o naslovu ministerski svet je govoril spet Vašaty. Napadal je ministra Pražaka, od katerega nima češki narod nobene koristi, ker tudi nič ne ve o njegovem delovanju. Vprašal je ministerskega predsednika, ali ne misli izročiti ministru Pražaku posebnega ministerskega posla. Poslanec dr. Promber se je pa potegoval za zvišanje uradniških plač, ki bi se morale zlasti v štirih nižjih dijetnih razredih pomnožiti za 100 gld. Tudi nekaterim sodnikom bi bilo treba dati priliko, da pridejo v 7. dijetni razred. Iz predloženega proračuna je pa raz-

vidno, da ni vlada še ničesar storila v tem pogledu. Finančni minister je priznal, da so uradniki jako slabo plačani ter da niso nikakor odškodovani za svoj trud; obetal je, da se bode vlada na nje ozirala, ko bode imela dovolj denarja. Lepe besede, ali uradnikom je ž njimi le malo pomagano, ker je predobro znano, da lepe besede niso nasitile še nobenega, in če so prišle tudi iz ministerskih ust. Poslanec Wohonka je zahteval, da se tiska uradni list za Češko ne samo v nemškem, ampak tudi v češkem jeziku. Potem se je začelo posvetovanje o dispozicijskem zakladu. Poslanec Špindler je zavračal očitanja in somničenja, ki lete na Mladočehe, kakor da bi bili oni državi nevarni. Omenjal je nepravilnih volilnih redov, od katerih imajo koristi le nemški liberalci. Nemci hočejo z razdelitvijo Češke le svoj namen doseči, da bi potem lažje zatirali Čehe. Čehi zahtevajo svoje državno pravo. Oni ne bodo nikdar pripoznali Dunajskih dogovorov, katere so podpisali prejšnji zastopniki češkega naroda, ne da bi bili pooblašteni v to. Čehi ne bodo tudi nikdar privolili, da bi se dovolili Nemcem jezikovni zaprti okraji. Če pojde še dolgo tako naprej in se ne bode storil konec sedanjim razmeram, priti bode moralo na Češkem do tega, da bode odločevala pest. Omenil je dogodkov v Libercu ter rekel, da bi vlada objavila obredno stanje nad češkim mestom, v katerem bi se kaj podobnega dogodilo kakor v Libercu, kjer ni zagotovljena Čehom niti osebna varnost. Carneri je v svoji čestitki dr. Plenerju k njegovi 50letnici med drugimi tudi te besede zapisal: „Kdor hoče nemško Avstrijo, naj hodi za Plenerjem.“ Govornik pa misli: kdor noče nemške Avstrije, ampak Avstrijo pravično vsem deželam in narodom, mora biti proti Plenerju. Nemški nacijonalec Bareuther izjavi v imenu svojih somišljenikov, da bodo glasovali proti dispozicijskemu zakladu, ker se jim zdi, da je vladno časopisje popolnoma nepotrebno, ker vlada svoje mnenje ter svoje politično stališče lahko v parlamentu zagovarja. Tudi Mladočehi so se izrekli po svojem pristašu Langu proti temu zakladu. Ministerski predsednik grof Taaffe je pa kakor vsako leto tudi letos izjavil, da ne smatra glasovanja za ta naslov proračuna niti za zaupnico niti za nezaupnico. Bil je pa vendar le razburjen, to je kazal ves njegov odgovor. Rekel je tudi, da sedi morebiti nekaterim uže preveč časa na ministerskem stolu, da pa hoče na njem še ostati, dokler bode cesarjeva volja. Na opomnje nekega poslanca, da je dispozicijski zaklad nekaj nemoralnega, odgovarjal je, da se nahajajo dispozicijski zakladi po vseh državah, samo da so drugod veliko večje vsote za nje dovoljene. Glede dogodkov v Libercu je pa rekel, da se ravno zdaj preiskujejo ter da bode po dovršeni preiskavi odgovoril na interpelacije. Pri tej priliki je očital Čehom Kuchelbad, kar znači, da so ga Mladočehi jako razdražili ter da se ne da ž njimi opraviti le z dovtipi, kar se mu je do zdaj semtertja prav dobro posrečilo. Sicer pa celo „Neue freie Presse“ hvali Mladočehe kot izvrstne, nadarjene govornike. Mi nečemo sicer tega tajiti, ali pohvala tega

lista je vendar prav čudna. Najbrže si misli to Plenerjevo glasilo, da se tako z belcebubom hudič izganja. Grof Taaffe je posebno poudarjal tudi ustavno stališče, na katerem stoji sedanja vlada, s tem pa še ni rečeno, da je precentralistična, kakor se jej očita. To je nekak odgovor Mladočehom, zahtevajočim češko državno pravo. Za grofom Taaffejem je govoril dr. Plener o sedanjem položaju državnozborskem, ki se ni nič predrugačil od zadnjega zasedanja. On meni, da ne more tako dalje iti, ker se z večino od slučaja do slučaja ne dajo reševati velika in razna državna vprašanja. Govoreč o razmerah na Češkem je priporočal vladi, da izvede to, kar se je dogovorilo na Dunaji v tem pogledu. Dr. Herold je pa zagovarjal češko državno pravo. Položaj na Češkem je tako resen, da se lahko kaj zgodi, kar bi utegnilo biti nevarno za državo. On in njegova stranka so lojalni in domoljubni in hočejo ravno zato veliko in mogočno Avstrijo, ki bode zaščitje svobode vsem narodom. Dr. Kaizl pravi, da, ako se očita Čehom, da so sovražni državi, zadene to očitanje tudi grofa Hohenwarta, ki se je potegoval za pravice češkega naroda. Ko je še poslanec Steinwender izrekel se proti dispozicijskemu zakladu, bil je vzprejet z veliko večino glasov. Dne 24. t. m. je odgovoril poljedelski minister grof Falkenhayn na neko interpelacijo glede uvažanja ameriških trt. Rekel je, da se bode oddalo leta 1892. spomladi 950.000 rezanih in 43.000 uže ukoreninjenih sadik, in to iz državnih trtnic na spodnjem Avstrijskem, na Štajerskem in Kranjskem. Potem se je pa nadaljevalo posvetovanje o državnem proračunu. Adamek očita Nemcem, posebno pa Plenerju, da jim ni nikakor do sprave; to so pokazali s tem, da se niso hoteli udeležiti deželne razstave ter še vedno na najnesramnejši način napadajo v svojem časopisju češki narod. Lupul priporoča, da se napravi v Bukovini še jedno okrajno glavarstvo. Reicher je tožil, da se občinam naklada preobilo poslov v tako zvanem izročnem področji, ter zahteval premembo domovinskega zakona. Kozlovski je zahteval, naj dela vlada na to, da Švica svoje meje odpre naši živini. Govorili so še razni poslanci ter stavili razne predloge in izjavili razne želje glede zavarovanja proti nezgodam, znižanja tarifov pri zavarovanju proti požaru, o pripomočkih proti živinski kugi, o političkih uradnikih plemenitega stanu, katerim se daje prednost pred drugimi, o rudarstvu itd. itd.

Za škofa Poznanjskega je imenovan prelat Stablewski.

Dne 3. novembra je predložila vlada državnemu zboru poslovni načrt začasne uravnave trgovinskih razmer s Turčijo, z Bolgarijo, Španijo in Portugalom, dalje dostavke in premembe postave o zavarovanju delavcev proti nezgodam in kontingent novincev za leto 1892.

Delegacije bode cesar vzprejel dne 11. t. m.

Dne 1. t. m. sta prispela na Dunaj grški kralj in kraljica. Na izrecno njuno željo ni bilo nikakega vzprejema. Drugi dan je grški kralj obiskal našega cesarja.

Staročehi mislijo odložiti svoje deželnozborske mandate. To je baje posledica neuspeha Riegerjevega potovanja v Beč, kjer je od vlade zahteval, da bi uvedla na Češkem češki notranji uradni jezik, v kar pa vlada ni hotela privoliti.

Ogrsko. — V ogrskem državnem zboru je odgovoril ministerski predsednik na interpelacije o Ugron-Uzelčevi aferi. Odgovor ministrov ni zadovoljil nobenega. Hrvatoma je rekel, da so oni bili nemirneži, Ugronu in pajdašem je povedal, da je rešitev Reškega vprašanja — seveda v korist Madjarov — za sedaj nemogoča. Rečanom je pa naznanil, da jim bode odvil mestno policijo ter jo nadomestil z državno. Glede hrvaške gimnazije pa ki je Madjarom in Reškim Italijanom tako zelo na potu, je rekel da se ne more njeno premeščenje iz Reke kar tako meni nič tebi nič izvesti, da se bode pa tudi to še lahko zgodilo, ako se bode Madjarska in Hrvaška vlada dobro razumeli. Najbolj se je zameril grof Szapary Rečanom, ker jim je indirektno rekel, da ni nič vredna njih mestna policija, kar pa drugi svet, posebno Hrvatje uže dolgo vedo.

Madjarsko časopisjo se izraža jako povoljno o imenovanju nadopata Vaszaryja za ogrskega primasa in škofa Csaskasa za nadškofa v Kaloči.

Vnanje države.

Srbska. — Na Srbskem je nastala ministerska kriza. Finančni minister Vuić je dal svojo ostavko, katero je regentstvo tudi vzprejelo. Finančne posle vodil bode začasno minister Pašić. Govori se pa, da bodo odstopili tudi še drugi ministri, da celo Pašić sam.

Srbski minister Geršić bode potoval po Avstro-Ogrski, Nemški in Francoski, da se pouči o ječah.

Ruska. — Ruska vlada je prepovedala izvažanje bodi si kakoršnega koli žita iz Ruske. Lakota se jako širi po ne katerih ruskih gubernijah. Časopisi poročajo, da je začela razsajati vsled lakote bolezen tifus. Celo na Angleškem se bode osnoval odbor, ki bode pobiral milodare za stradanjoče na Ruskem. Angleški list „Standard“ piše v tem pogledu, da je ruska politika sicer protivna angleškemu interesom, da pa ne gre zaradi politike zatirati človečanskih čutov.

Ruska carska obitelj, danski kralj in kraljica in valeski princ odpotovali so skozi Gdansko preko Kraljevca in Wirballena na Rusko.

Nemška. — Nemški socijalni demokratje so imeli svoj letošnji shod v Erfurtu. V njih novem programu ne zahtevajo ti ljudje prav malo ter ni skromnost njih najlepša čednost. Oni zahtevajo, to se ume samo ob sebi, občno volilno pravo, prost šolski pouk, brezplačne bolnice za delavce, brezplačna zdravila in zdravnike. Delavci naj bi odločevali po svojih zastopnikih tudi o vojski in miru. Ravnaajo se najbrže po načelu: treba je mnogo zahtevati, ako se hoče malo doseči. Sicer postaja pa de-

lavsko vprašanje vsak dan kočljivejše v vseh državah in se ne da tajiti, da dela mnogo preglavice državnikom. Iz Antverpena javljajo, da je parobrod „Grey“ na potu v La Platu pogorel na širokem morji. Kaj se je s popotniki zgodilo, ne ve se še.

Francoska. — Javlja se iz Pariza, da je leta 1890. veliko več ljudij umrlo nego druga leta. Vzrok temu je nalezljiva bolezen influenza, koja je trajala štiri mesec.

Ruski car podelil je francoskemu ministru mornarice Beubey-u red belega orla.

Angleška. — Bivši vodja irskega naroda Parnell bil je jako praznoveren človek in niti tega ni zakrival. Tako n. pr. ni hotel nikoli v sobi sedeti, v kojij so gorele tri sveče. Zeleno barvo mislil si je nesrečonosno. Zdelo se mu je, da se bode radi nje ponesrečil. Ko mu je mesto Dublin hotelo izročiti pismo v zavitku, s kojim ga nazivlje začastnega meščana, prosil je poprej, naj ne bode zavitek nikakor zelene barve, temveč rdeče kakor karmin. Ta bila mu je najljubša barva.

Gospodarske stvari.

Naznanilo in razglas.

Novo šolsko leto na podkovski šoli ljubljanski se prične 1. dne januarija 1892. leta.

S poukom v podkovstvu je združen tudi nauk o ogledovanju živine in mesa. Kdor želi vzprejet biti v podkovsko šolo, mora se izkazati:

1. s spričevalom, da se je pri kakem kovaču izučil za kovaškega pomočnika;
2. z domovinskim listom;
3. s spričevalom svojega župnika ali župana, da je poštenega vedenja, in
4. da zna brati in pisati slovenski.

Ubožni učenci morejo tudi dobiti štipendije po 60. oziroma 50 forintov.

Prosilci za štipendije imajo predložiti:

1. ubožni list,
2. spričevalo o poštenem vedenji, in
3. potrdilo, da so delali uže dve leti za kovaške pomočnike. Prošnje z le temi spričevali imajo poslati vsaj do 15. decembra glavnemu odboru c. kr. kmetijske družbe v Ljubljani.

Šola traja do konca junija 1892. leta. Kdor dobro prebije preskušnjo, more po postavi iz 1873. leta dobiti patent podkovskega mojstra, ker sedaj ne more nihče brez preskušnje postati kovaški mojster. Nauk v tej šoli je brezplačen, vsak učenec si ima za šolski čas skrbeti le za živež in stanovanje ter za potrebne šolske knjige. Stanovanje dobodo učenci za majhno plačo v šolski hiši.

Učenci naj se oglase vsaj dva dni pred šolskim začetkom v podkovski šoli na spodnjih Poljanah.

Ker je po slovenskih deželah še zmerom premalo v podkovstvu izučenih kovačev in zdravnikov kopitnih